

KÜLÖNFÉLÉK.

„**Ime, kiméne a magvető vetni.**“ Az élet sok szép jelensége között egyike a legszebbeknek a természet tiszta kebelén magot hintő földmives. Amint az édes anyaföld lehelletétől megittasúlva pacsirta szó mellett hasogatja a termő barázdákat s az aratás urába vetett hittel és jó reménységgel szórja a magvakat. Ember nélkül is szép a természet. Nincs az a művész, aki termelő erejével túlszárnyalni tudná a természet egyszerű jelentőségeit. Egyenként is szépek ezek a jelenségek, a maguk egységében pedig utólérhetetlen összhangba olvadnak. De ezt az összhangot mégis csak az ember teszi teljessé. Nem az az ember, aki bűnös hajlamokkal megzavarni törekszik a a természet örök törvényszerűségét, hanem az, aki beleolvad annak szép hármóniájába s csillogó szemeivel és nemesen szárnyaló lelkével, kezének munkájával és szívének érzéseivel gazdagabbá és színesebbé teszi azt. Ez az ember a természet lelke. Ilyen lehetett az a magvető, aki Jézus figyelmét megragadta ott a galileai szép szántóföldeken, hol az ekenyomában arany kalász-tenger hullámozott végig. Azonban a vetésnek nemcsak szépsége és gyönyörűsége van. Nem csupán énekhang és pacsirta-dal kíséri a földre hintett magvakat, hanem sok verejték, sok küzködés és tenger aggodalom is. Az elhintett magnak csak egy része hull a jó földre. Bármilyen tiszta legyen az elszórt mag, de akármikor eljöhet az ellenség, aki konkolyt hint a tiszta búza közé. A vetés és aratás közti hosszú idő alatt sokszor megjelennek az aggodalmak viharfelhői, amelyek láttára nem tehet egyebet a magvető, mint imádkozik. Bizony sok gyönyörűsége, de sok küzdelme és csalódása is van a magvetőnek; mert a jó vetéshez jó időjárás is kell. Az időjárást pedig nem ő szabályozza. De nemcsak a földmives magvető. Magvetők vagyunk mindnyájan az élet nagy mezején. Egyikünk a dúsan termő Kanahán gazdag humuszát, másikunk az élet kavicsos és sziklás oldalait szántogatja. Minden munka, amit a jövő érdekében végzünk, egy-egy magvetés. Magvetés a szülő, a tanító, a próféta, a költő, az író s a szónok munkája, a mártyr szenvedése és halála. Magvetés egyik nemzedéknek a másikért hozott áldozata. De nem csak az a magvető, aki tiszta búzát vet a földjébe. Vannak konkolyhintők. Vannak, akik „szelet“ vetnek, akik a testnek vetnek

veszedelmet, akik bűnös indulataiknak áldoznak. Magvetés ez is, de ez nem a léleknek, hanem a sátánnak a munkája, mely zavarja az élet szépségét. Csak, aki tiszta búzát, jól művelt földbe vetett, az várhatja jó reménységgel az aratást. Még így is csalódhatunk, mert a szelek járását s az idő változásait nem mi kormányozzuk, s így kárba veszhet minden fáradságunk. De csalódjunk bár ezerszer, legyen hiába való verejtékeségünk, mégis újra kezdjük vetésünket, mert legyőzhetetlen belső sugallat hirdeti, hogy az aratás ura el nem vesztetett s a vetés után mégis csak aratás következik. A jégverte határon ismét csak új barázdákba állunk; mert a vetés az élet törvénye s mi ennek a törvénynek ösztönszerűleg hódolunk. A többi az aratás Urának kezében van.

V. A.

Nagy János nyárádszentlászlói unitárius lelkész Kolozsváron a Klinikán meghalt s hült tetemeit a kórházi kápolnából Ürmösi Károly esperes megható beszéde után az unitárius egyház főjegyzője, titkárai, a theol. akad. tanárai és hallgatói, a főgimn. igazgató, tanárok és mások elkísérték az állomásig, hol néhainak lánya, Gál Elekné könnyezve mondott köszönetet a jelenlevőknek.

Nagy János tetemei otthon fognak pihenni jól megérdemelt pihenést az után a zajtalan, de becsületes munkás élet után, mit Ő egyházunk életében őrállomásán végezett. Legyen emléke áldott s pihenése csendes!

Létay Balázs élénken élhet sokunk emlékezetében. Állandó jökedve, erős munkabírása s kiválóan éles esze mindenkit meglephetett, aki közelebbről ismerte.

Dr. Pósta Béla kolozsvári egyet. tanár kiküldette a háború előtt Angliába, a British Múzeumba, hogy ott tanulmányozza az assyr-babyloni ásatásokat.

Amikor 1913-ban Párisból Angliába jött, lélekzetvisszafójtva vártam a Victoria Station-on, hogy kalauzolhassam tovább.

Nagy szorgalommal dolgozott a British Múzeumban, ahová igen könnyen bejuthatott Hankinson Frigyes unitárius lelkész segítségével.

Tanulmányai egyre szaporodtak s lelkesedése folyton nőtt. Nagy tervekről tárgyaltunk London végtelen utcáin.

Jött a háború, őt azonnal visszahívták és nemsokára elesett a harcmezőn.

Munkáit Hankinson Frigyes hazahozta s 1923. dec. 16-án ünnepélyes gyűlés keretében adta át a szegedi egyetemnek a Rector elnöklete mellett.

Dr. Veszprémi, a Rector, meghatva mondott köszönetet, hogy a jó barát magyar barátjának dolgozatait megőrizte s azokat a rendeltetési helyükre juttatta.

Dr. Kiss Elek.

A Christian Life 1924. dec. 22-i számában olvassuk, hogy a Weld-Blandell expedíció 1922-ben felfedezett Babyloniában

egy négyoldalú prizmat, amelyen megtalálható 4000 évtől kezdve az összes királyok neve Hammurabiig el. Hammurabi negyedik utóda Ammizaduga volt, akinek királysága 8-ik évét az „arany-trón” évének nevezték.

Ennek idejében élt Babylonban egy csillagász, aki 21 évig pontosan feljegyezte a Venus első és utolsó feltűnését a reggeli és estvéli égen a nappal való összekötöttsége minden fázisában. E feljegyzések tették lehetővé most, hogy az akkori chronológiát helyesen és pontosan megállapíthassák.

A Church Times szerint a Hammurabi ideje, aki egykorú volt Ábrahámmal, a zsidók ósatyjával, 2067—2024-ben állapítható meg teljes pontossággal.

K. E.

Előfizetési felhívás! Tisztelettel jelentem, hogy „Az Ótestamentum vallás-erkölcsi megvilágításban” címen egy kb. 20 íves könyvet óhajtanék legközelebről kiadni. A kiadással járó költségek olyan nagyok, hogy azokat egy ember meg nem bírja. Azokhoz fordulok tehát, akiket érdekel egy ilyen munka s akik készséggel segítenek engem abban, hogy Egyházunknak előmenetelét ez által is munkálhassam.

Az Ótestamentum lehető történeti sorrendben vonúl el előttünk e munkában, a vallás és az erkölcs szemüvegén szemlélve a dolgokat, illetőleg az Ótestamentumban található vallási és erkölcsi fölfogás tárúl előnkbe a maga fokozatos kifejlődésében. — Minden könyvhöz megadom a kellő bevezetést is s ezenkívül némely művelődés és vallástörténeti fontosságú helyet bővebb magyarázattal kísérek.

Egy példány ára fűzve 150 lej lesz. Arra kérem azokat, akik e célra áldozni hajlandók, hogy sziveskedjenek azt velem sürgősen tudatni.

Megjegyzem, hogy munkám kidolgozása olyan, hogy azt a nagyszabású történetet, ami az ótestamentumi nemzeti küzdelemmel kapcsolatban előnkbe tárúl, bárki élvezettel és tanúsággal olvashatja, még ha nem szakember is.

Dr. Kiss Elek
theol. akad tanár.
Cluj—Kolozsvár.
Unitárius kollégium.

MEGJEGYZÉSEK.

I.

„Az Unitárius Egyházi Törvények gyűjteménye“ I. köt. 96. s következő lapjain a *papszenteléről* ír a szerkesztő: dr. Tóth György. A 96. és 97. lapon leírja az 1907. évben Csókfalván tartott papszentelést s a 97. lapon 1. számú jegyzetben ezt írja: „A felszenteltek között volt dr. Pázsint Mihály, aki a lelkész-ségről régebben leköszönt, közben állami hivatalnok volt s újból kérte pappá leendő kinevezését. Újból felszenteltetett. (A hangsúly ebben az *újból felszenteltetett*-en van).

Ez nem felel meg a valóságnak. Rendes viszonyok között a papszentelést is végző zsinatok 4 évenként tartattak. 1891-ben a Torockón tartott zsinatok dr. P. már nem volt lelkész, tehát ekkor nem szenteltetett föl, csak az újbóli kineveztetése után tartott csókfalvi zsinaton 1907-ben szenteltetett fel először és nem többször. Ez a száraz valóság.

Az Unitárius Egyház nem ismer s nem gyakorol többszöri felszentelést, helyesebben: ünnepélyes fogadalmat és ünnepélyes kibocsátást a lelkései állásra. Ha többszöri felszentelést ismerne, akkor F. I.-el szemben is alkalmazta volna, de sem vele, sem dr. P.-al nem tette.

Fiatfalva, 1924. február 19-én.

Geréb Zsigmond,
unitárius lelkész.

II.

Dr. Borbély István a Ker. Magvető mult évi utolsó füzetében Pál apostol theológiáját az eredendő bűnről tárgyalja s tárgyalásába (a 157-ik lapon) bevonja, amit a darwinismusról a Ker. Magvetőben 1882-ben és a rákövetkező pár évben írtam. — Téves beállítás. Én a darwinismus argumentumait az eredendő bűnnel kapcsolatban sohasem „próbáltam cáfolni“; ezzel a kérdéssel én egyáltalán nem foglalkoztam. Hanem a mit én célul tűztem ki — egy vallási folyóiratban talán csak megengedhető cél: megvédeni a theisticus álláspontot a materialistikus darwinismussal-haeckelismussal szemben.

Hogy Borbély meddő vállalkozásnak mondja, a mit írtam, szabadságában áll — ebben ugyan alig lehet Borbélyra ismerni, oly ugrásszerűleg vonja bé iratába tanulmányaimat. De másoknak is szabadságában áll kritikát gyakorolni s Borbélylyal szemben azokat a tanulmányokat tárgyi szempontból „jelesen irottaknak“ mondja a „Theol. Ismeretek Tára“ írója s a nagy

napilap, a „Nemzet“ kritikussa (1884-iki évf.-ban) „figyelemreméltó fejtegetés“-nek.

Ha Borbély az unitárius hitelvek kialakulásának történetével foglalkozik, a darwinismusról szóló tanulmányaim felemelésének tárgyilagosan ott volna helye, hol az *unitárius* vallási elvek az újabbkori természettudománnyal érintkeznek.

És éppen oly téves beállítás, amit folytatólag mivel Drummond Henrik „Természeti törvény a szellemvilágban“ c. művének és Armstrong A. Richard „Isten és lélek“ c. könyvének összehasonlításakor is. Az előbbi megkísérlette Darwin tételeit a hit dolgaira is alkalmazni s műve — írja Borbély csakhamar világhírré tett szert. Magyarul is két kiadásban jelent meg a Prot. Irod. Társaság tudományos könyvei sorozatában. Nagy hatását a magyar olvasók között nem tudta ellensúlyozni Armstrong A. Richardnak tanulmánya a vallás eredeti alapjáról, melyet 1898-ban Péterfi Dénes fordított le és tett közvé „Isten és lélek“ címen. Téves, elhibázott összemérés, mert Armstrong nem a Drummond munkája ellensúlyozására írta könyvét; vagyha nem téves s az összehasonlítás azért történt, mert az Armstrong könyvéhez általam írt előszóban a Drummond munkája említve van, akkor még kevésbé érthető ez összehasonlítás, melyben Armstrong művének kitűnősége, a tudománynak helyes alkalmazása, tárgyának mélyebb felfogása teljesen észrevétlen marad. Én épp e tulajdoniért fordítottam le e művet, mely a vallás eredeti alapját az ember tehetségeiben keresi és találja meg oly módon és olyan előadásban, hogy annak idején a „Magyar Kritika“ és más lapok a legkedvezőbben méltatták.

Hogy magyarban mégis csak egyszer jelent meg, ez sem Armstrongnak, sem a fordítónak nem tudható be; meg kell jegyezni, hogy az Angol Unitárius Társulat könyvsorozatában 1914-ben a 4-ik kiadását érte el a mű s egyebek közt a „Times“ világlap is tudomást vett róla.

Ennyit a két könyv összehasonlítására.

A mi magát a darwinismust s általában a természettudományt illeti, én bizonyos határig tért engedtem annak s akkor kifejezett nézeteim mellett most is állok. De a szabadelvű unitárius keresztény theismus, — materialisticus darwinismussal szemben és a Drummond-féle vallási darwinismussal szemben is, — nemcsak iratom, hitvallásom, hanem életem is.

Cluj-Kolozsvár, 1924. jan.

Péterfy Dénes.*

* Péterfy Dénes úr sorait annál szivesebben közöljük, mivel folyóiratunk egykori kiváló szerkesztőjének sem nagybecsű írói működését, sem egyéniségét bántani nem akartuk és nem is bántottuk.

A kifogásolt dolgokra dr. Borbély István nem kíván részletesebben reflektálni, mert fennírt nyilatkozat után sem látja szükségét állításai módosításának.

A szerkesztők.